

Voievozii români în lupta antiotomană: Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare

1. Definiții

Suveranitate = independență; regim politico-juridic conform căruia un stat nu este supus vreunei autorități străine și execută acte de politică internă și externă fără a cere permisiunea altui stat.

Tactica „pământului pârlit” = politică militară ce implică distrugerea a tot ce poate fi folositor inamicului care înaintază sau se retrage dintr-un teritoriu pe care l-a atacat (arderea recoltelor și otrăvirea apelor din fântâni, pentru a nu permite aprovizionarea cu hrană și cu apă a inamicului, adăposturi, mijloace de transport și comunicații sau resurse industriale).

Tribut = obligație în bani sau bunuri pe care a impus-o o putere cuceritoare unui popor învins și care s-a plătit la date fixe.

Achingii = trupe de cavalerie din armata otomană, destinate incursiunilor și jafului în teritoriile inamicului.

2. Contextul internațional

- secolele XIV-XVII - politica externă a Țărilor Române a fost influențată de următorii factori:

- Vecinătatea a două mari puteri creștine (catolice): Ungaria și Polonia;
 - Secolul al XIV-lea - expansiunea Imperiului Otoman în Europa, după cucerirea orașului Gallipoli (1354), și apoi până pe linia Dunării (1393/1394);
 - Secolele XVI-XVIII - afirmarea Austriei și a Imperiului Rus.
- strategiile abordate de statele românești, pentru a își menține **suveranitatea**, au fost următoarele:
- Alianțe bilaterale și cu puterile vecine;
 - Realizarea de eforturi militare și diplomatice pentru menținerea independenței și a integrității teritoriale;
 - Participarea la cruciadele antiotomane organizate de puterile creștine din Apusul Europei;
 - Folosirea conflictului asimetric (**tactica „pământului pârlit”** și hărțuirea inamicului, adesea superior din punct de vedere numeric);
 - Plata **tributului** (haraci) către Imperiul Otoman.

- secolele XIV-XVI - în această perioadă s-au afirmat următorii domni români: Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad al III-lea Țepeș și Ștefan al III-lea cel Mare.

3. Voievozii români în lupta antiotomană

I. Mircea cel Bătrân (Țara Românească: 1386-1394/1395; 1397-1418):

Politica internă:

- A consolidat și a desăvârșit organizarea politico-instituțională a statului: a organizat teritoriul Țării Românești într-o formă centralizată, sub autoritatea directă a domniei, capitala fiind stabilită la Curtea de Argeș; a pus accentul pe sfatul boieresc, alcătuit în principal din dregătorii curții;
- A sporit avuția țării: măsuri privind sistemul de impozite și taxe; emiterea de monedă; stimularea schimburilor comerciale cu țările vecine; s-au deschis mine de aramă; producția de cereale, animale și sare a crescut; a întărit capacitatea de apărare, prin reorganizarea armatei (oastea cea mare și oastea cea mică) și întărirea sau fondarea de cetăți în punctele strategice: Giurgiu, Turnu, Severin, Făgăraș, Amlaș și Enisala; a sprijinit Biserica, construind numeroase lăcașe de cult, cel mai cunoscut fiind Mănăstirea Cozia;
- Granițele statului au cunoscut cea mai mare întindere, incluzând teritorii din toate cele trei țări românești.

Politica externă:

- 1388-1389 - a preluat stăpânirea Dobrogei și a intervenit în favoarea lui Ioan Strașimir (1356-1396),

- țarul Vidinului, aflat în conflict cu Imperiul Otoman ⇒ declanșarea conflictului cu turcii;
- 15 iunie 1389 - a avut loc prima bătălie de la Kosovopolje (Câmpia Mierlei, Kosovo), între o coaliție de forțe creștine (alături de care a participat Mircea cel Bătrân) și cele otomane, conduse de sultanul Murad I (1360-1389) ⇒ victoria turcilor;
 - ianuarie 1390 - la Radom, Mircea a încheiat un tratat de alianță cu regele Poloniei, Vladislav al II-lea Jagello (1377-1434), act cu un pronunțat caracter antiungar;
 - aprilie-17 iulie 1393 - Imperiul Otoman a cucerit ținutul de Târnovo;
 - 1393 - la Karinovasî, Mircea a învins o forță otomană formată din 30.000 **achingii**;
 - 10 octombrie 1394/17 mai 1395 - la Rovine (loc neidentificat, situat probabil în zona muntoasă a Țării Românești), a avut loc bătălia dintre forțele lui Mircea și otomanii conduși de Baiazid I Fulgerul (1389-1402) ⇒ înfrângerea turcilor (cronicarul turc Leunclavius l-a numit pe Mircea „*principe între creștini, cel mai viteaz și mai ager*”), consolidarea independenței Țării Românești și organizarea primei coaliții continentale antiotomane;
 - 7 martie 1395 - la Brașov, în așteptarea unei ofensive turcești, Mircea a încheiat un tratat de alianță cu regele maghiar Sigismund de Luxemburg (1387-1437), cu un pronunțat caracter antiotoman ⇒ Sigismund i-a recunoscut lui Mircea titlurile de duce de Făgăraș și ban de Severin, anterior contestate;
 - 25 septembrie 1396 - la Nicopole, Mircea a participat alături de armatele creștine occidentale (formate din cavaleri francezi, englezi, germani și maghiari) la cruciada antiotomană ⇒ victorie a turcilor;
 - 1396 - forțele otomane conduse de Baiazid I Fulgerul au cucerit ținutul de Vidin;
 - 1402-1413 - în contextul înfrângerii lui Baiazid I Fulgerul la Ankara (1402), de către forțele lui Timur Lenk (1370-1405), Mircea s-a implicat în luptele politice dintre pretendenții la tronul Imperiului Otoman (a dorit să împiedice creșterea puterii turcești), și i-a sprijinit pe prinții Musa și Mustafa, ambii înfrânți de Mahomed I (1413-1421);
 - 1417/1420 - o armată otomană, condusă de Mahomed I, a invadat Țara Românească, a anexat Dobrogea, a ocupat cetățile Giurgiu și Turnu și a impus domnului român (fie Mircea cel Bătrân, fie urmașul său, Mihail I: 1418-1420) plata unui tribut (3000 de galbeni anual), în schimbul menținerii independenței statului român și a credinței locuitorilor săi.

II. Alexandru cel Bun (Moldova: 1400-1432):

Politica internă:

- a. A întreprins o importantă operă de organizare politică, administrativă și ecleziastică a Moldovei;
- b. A încurajat comerțul, confirmând negustorilor polonezi un larg privilegiu în anul 1408 (act în care a fost atestat și orașul Iași), și a obținut recunoașterea Mitropoliei Moldovei de către Patriarhia de la Constantinopol (1401).

Politica externă:

- 12 martie 1402 - domnitorul moldovean a depus omagiul de vasalitate față de regele Poloniei ⇒ evitarea pretențiilor de suzeranitate ale Ungariei asupra Moldovei;
- 15 iulie 1410 - la Grunwald, Polonia, sprijinită de Moldova, s-a luptat cu forțele Cavalerilor Teutoni pentru controlul teritoriilor din zona Mării Baltice;
- 15 martie 1412 - semnarea Tratatului de la Lublau, potrivit căruia Ungaria și Polonia și-ar fi împărțit Moldova în cazul în care aceasta nu ar fi participat la campania antiotomană ⇒ domnul moldovean a reușit să își respecte angajamentele antiotomane;
- 1420 - la Chilia și Cetatea Albă, a fost respins primul atac otoman împotriva teritoriului moldovean;
- 27 septembrie 1422 - la Marienburg, forțele poloneze, alături de cele moldovene, s-a luptat cu forțele Cavalerilor Teutoni pentru controlul asupra teritoriilor din zona Mării Baltice.

III. Iancu de Hunedoara (ban al Severinului: 1438-1441; voievod al Transilvaniei: 1441-1456; guvernator al Ungariei: 1446-1452; căpitan general al regatului maghiar: 1453-1456):

Politica internă:

- a. A întărit puterea politică și militară a Transilvaniei;
- b. S-a preocupat de dezvoltarea economică a voievodatului, de organizarea, controlul minelor și al ocnelor de sare, care au adus venituri importante administrației voievodale.

Politica externă:

- 18-22 martie 1442 - la Sântimbru, Transilvania a fost atacată de forțele otomane, iar Iancu de Hunedoara a fost înfrânt ⇒ la Sibiu, voievodul și-a regrupat forțele și a provocat înfrângerea turcilor;
- 2 septembrie 1442 - pe râul Ialomița, Iancu a învins trupele otomane din Țara Românească și l-a impus pe tronul țării pe Vlad Dracul (1436-1442; 1443-1447);
- 1443-1444 - „*Campania cea lungă*”: Iancu a înregistrat victorii importante la sud de Dunăre, eliberând orașele Niș și Sofia;
- iulie 1444 - la Seghedin, s-a semnat tratatul de pace, pe o perioadă de 10 ani, favorabil forțelor creștine;
- 20 septembrie-10 noiembrie 1444 - la insistențele papalității, statele din Apusul Europei au declanșat o nouă cruciadă antiotomană, încheiată însă prin înfrângerea de la Varna și moartea regelui polonez Vladislav al III-lea Jagello (1434-1444);
- august 1445 - Campania de la Dunăre: forțele conduse de Iancu i-au învins pe otomani și au cucerit Giurgiul;
- 17-19 octombrie 1448 - a doua bătălie de la Kosovopolje s-a încheiat cu victoria otomanilor;
- 1451 - a fost semnat un armistițiu pe o perioadă de trei ani între Regatul Ungariei și Imperiul Otoman;
- 1453 - a început o nouă etapă a expansiunii otomane, după cucerirea Constantinopolului de către forțele sultanului Mahomed al II-lea Cuceritorul (1444-1481) și transformarea orașului în capitala statului, turcii au denunțat armistițiul cu statele creștine și s-au pregătit pentru asediul Belgradului, „*cheia de intrare în Europa*” ⇒ forțele creștine s-au regrupat la chemarea papei Calixt al III-lea (1455-1458);
- 21-22 iulie 1456 - în bătălia de apărare a Belgradului Iancu a obținut cea mai strălucită victorie din cariera sa militară (papa Calixt al III-lea l-a numit pe Iancu „*atletul lui Hristos*”) ⇒ oprirea înaintării otomanilor spre centrul Europei pentru următorii 70 de ani;
- 11 august 1456 - în tabăra de la Zemun (lângă Belgrad), bolnav de ciumă, Iancu a murit și a fost înmormântat în catedrala catolică de la Alba-Iulia, pe piatra sa de mormânt fiind sculptate următoarele cuvinte: „*S-a stins lumina lumii*”.

IV. Vlad al III-lea Țepeș (Țara Românească: 1448; 1456-1462; 1476):

Politica internă:

- A pus capăt abuzurilor boierești, a întărit puterea centrală, a consolidat instituțiile statului, a organizat armata și a întărit cetățile de pe linia Dunării;
- A încurajat comerțul autohton (a intrat adesea în conflict cu negustorii din Transilvania, deoarece aceștia nu au respectat legile comerciale impuse de Țara Românească) și a sprijinit Biserica (a ctitorit Mănăstirea Comana).

Politica externă:

- 1459 - într-un context internațional favorabil (s-a plănuț organizarea unei noi cruciade susținută de papalitate), Vlad Țepeș a refuzat plata tributului (10.000 de galbeni anual) către Imperiul Otoman;
- 1460 - domnul muntean a semnat un tratat de alianță cu regele maghiar Matei Corvin (1458-1490), cu un caracter antiotoman;
- 1461-1462 - campania la sud de Dunăre: Vlad a organizat și a devastat o întreagă regiune otomană (forțele Țării Românești au reușit să ocupe cetatea Nicopole, peste 20.000 de turci fiind uciși) ⇒ Imperiul Otoman a pregătit o campanie de pedepsire a Țării Românești;
- mai-iunie 1462 - Mahomed al II-lea Cuceritorul, în fruntea unei armate otomane de cca. 120.000 de oameni, a trecut Dunărea și s-a îndreptat spre Târgoviște, capitala Țării Românești;
- 16-17 iunie 1462 - Atacul de noapte de lângă Târgoviște: cu forțe net inferioare (cca. 30.000 de soldați), Vlad Țepeș a organizat cea mai îndrăzneată acțiune militară a sa, scopul atacului fiind asasinarea sultanului Mahomed al II-lea Cuceritorul ⇒ retragerea trupelor otomane din Țara Românească și îndepărtarea de pe tron a lui Vlad Țepeș (s-a retras la curtea regelui Matei Corvin) și numirea ca domn a lui Radu cel Frumos (1462-1473; 1473-1474; 1474; 1474-1475);
- 1462-1476 - Vlad Țepeș a fost arestat și întemnițat la Budapesta, ca urmare a trădării boierilor munteni și a intrigilor negustorilor transilvăneni;
- 1476 - cu ajutorul lui Ștefan cel Mare, domnul Moldovei, Vlad Țepeș a recâștigat tronul Țării Românești, dar până în luna decembrie a anului 1476 a fost asasinat de boierii munteni (aceștia s-au

temut de o continuare a politicii antiotomane).

V. Ștefan al III-lea cel Mare (Moldova: 1457-1504):

Politica internă:

- a. A asigurat stabilitatea și prosperitatea statului, întărind autoritatea domnească, instituțiile statului, capacitatea de apărare și economia;
- b. Moștenirea spirituală a domnului moldovean a fost reprezentată de construcții civile (Cetatea Romanului, Cetatea Neamț, Cetatea de Scaun a Sucevei, Cetatea Soroca, Cetatea Orhei și Cetatea Bender-Tighina) și religioase (Mănăstirea Putna, Mănăstirea Voroneț, Biserica „*Sfântul Nicolae*”, Biserica „*Sfântul Arhanghel Mihail*” și Biserica „*Înălțarea Domnului*”) de o mare valoare artistică.

Politica externă:

- 4 aprilie 1459 - la Overchelăuți, Ștefan a semnat tratatul de vasalitate cu regele Cazimir al IV-lea (1440-1492), prin care monarhul polonez l-a recunoscut unic suveran al Moldovei;
- 23-24 ianuarie 1465 - în urma unui atac prin surprindere, domnul Moldovei a reușit să aducă sub stăpânire Chilia, subminând grav interesele comerciale ale Ungariei și Țării Românești (1448: Ungaria și-a asigurat controlul direct asupra Chilieii, unde a staționat timp de aproape două decenii o garnizoană maghiară);
- 14-15 decembrie 1467 - la Baia, a avut loc bătălia dintre forțele maghiare conduse de Matei Corvin (care a dorit să pedepsească ocuparea Cetății Chilia din anul 1465) și cele conduse de domnul moldovean, încheiată cu victoria lui Ștefan cel Mare (ultima încercare maghiară de impunere, prin forță, a dominației asupra Moldovei);
- 1469/20 august 1470 - la Lipnic, a avut loc bătălia în urma căreia a fost eliminat pericolul reprezentat de forțele tătarilor din Hoarda de Aur;
- 1473 - Ștefan cel Mare a refuzat plata tributului și a declanșat lupta antiotomană, acțiunea domnului Moldovei încadrându-se într-un efort mai larg de îngrădire a expansiunii otomane la care au participat, Veneția, hanul turkmen, Ungaria și alte puteri din Europa Occidentală;
- 10 ianuarie 1475 - la Vaslui (Podul Înalt), a avut loc bătălia dintre armatele aliate creștine moldo-maghiaro-polone, aflate sub comanda lui Ștefan cel Mare, și oastea otomano-munteană, aflată sub conducerea lui Suleiman Pașa, trimisul lui Mahomed al II-lea Cuceritorul, încheiată cu victoria categorică a forțelor antiotomane;
- 25 ianuarie 1475 - Ștefan a trimis o scrisoare capetelor încoronate creștine din Europa pentru a cere sprijin împotriva otomanilor, însă a primit doar scrisori de încurajare și nici un sprijin concret;
- 12 iulie 1475 - la Iași, în contextul cuceririlor otomane de pe litoralul nordic al Mării Negre (cetățile genoveze Caffa și Mangop) și a transformării Hanatului tătar al Crimeii în stat vasal, s-a semnat tratatul de alianță dintre Ștefan cel Mare și Matei Corvin, prin care s-a pus capăt stării de conflict dintre Moldova și Ungaria, s-a prevăzut sprijin militar reciproc antiotoman, domnul moldovean a primit cetățile transilvane Ciceu și Cetatea de Baltă, iar negustorii maghiari au obținut libertatea comerțului în Moldova;
- 25-26 iulie 1476 - la Războieni (Valea Albă), a avut loc bătălia de dintre forțele otomane (peste 100.000 de soldați), conduse de Mahomed al II-lea Cuceritorul, și armata lui Ștefan cel Mare, încheiată cu victoria turcilor, sultanul nereușind însă să obțină beneficii politice de pe urma victoriei, ca urmare a rezistenței îndârjite a cetăților moldovene, mari dificultăți cu aprovizionarea și epidemia de ciumă ⇒ august 1476 - sultanul a dat semnalul retragerii și a doua campanie împotriva Moldovei s-a încheiat astfel printr-un eșec;
- 1480 - coaliția antiotomană s-a destrămat, iar Ștefan a fost nevoit să încheie pacea cu otomanii;
- 1484 - Baiazid al II-lea (1481-1512), succesorul lui Mahomed al II-lea Cuceritorul, profitând de conjunctura favorabilă creată de pacea încheiată cu Ungaria în anul 1483, a organizat o mare expediție împotriva Moldovei și a cucerit cetățile Chilia (14 iulie) și Cetatea Albă (5 august) ⇒ otomanii au controlat comerțul pe Marea Neagră, care a devenit astfel lac turcesc;
- 15 septembrie 1485 - la Colomeea, s-a semnat tratatul de vasalitate dintre regele polonez Cazimir al IV-lea și Ștefan cel Mare, prin care domnul moldovean a încercat să își recupereze cetățile pierdute;
- 16 noiembrie 1485 - la Cătlăbuga, Ștefan i-a înfrânt pe otomani, dar nu a reușit să recupereze Cetatea Chilia;

- 6 martie 1486 - la Șcheia, forțele domnului moldovean au ieșit victorioase împotriva forțelor otomane (scopul acestei campanii a fost acela de a pune pe tronul Moldovei un pretendent apropiat Porții);
- 1487 - Ștefan a reluat plata tributului, iar sultanul a recunoscut independența Moldovei;
- 26 octombrie 1497 - la Codrii Cosminului, a avut loc bătălia dintre forțele poloneze, conduse de regele Ioan Albert (1492-1501), al cărui țel proclamat a fost recuperarea Chilie și a Cetății Albe dar, de fapt a urmărit instalarea unui prinț polonez pe tronul Moldovei, și armata condusă de Ștefan cel Mare, încheiată cu victoria categorică a trupelor domnului moldovean;
- 12 iulie 1499 - la Hârlău, s-a semnat tratatul prin care s-au normalizat relațiile moldo-polone și cele două state și-au promis ajutor reciproc în caz de război.

4. Urmări

- secolul al XV-lea - Țara Românească și Moldova au fost silit să accepte plata tributului și pierderea cetăților dunărene (Turnu și Giurgiu) și a celor pontice (Chilia și Cetatea Albă);
- în schimbul acestor renunțări Imperiul Otoman a recunoscut autonomia celor două state românești, statut înscris în convenții numite capitulații.

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

<https://www.youtube.com/watch?v=UYgn8DC-pME>

<https://www.youtube.com/watch?v=BtCjc5OwBi4>

<https://www.youtube.com/watch?v=4l2UR6zJw6Y>

BIBLIOGRAFIE:

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Barnea, Alexandru (coordonator), Manea, Vasile Aurel, Palade, Eugen, Teodorescu, Bogdan, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007.
3. Petre, Zoe (coordonator), Căpiță, Carol, Stănescu, Ecaterina, Lung, Ecaterina, Livadă-Cadeschi, Ligia, Ciupală, Alin, Turcanu, Florin, Vlad, Laurențiu, Andreescu, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2008.
4. Adăscăliței, Felicia, Lazăr, Liviu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corvin, Deva, 2007.
5. Băluțoiu, Valentin, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
6. Scurtu, Ioan, Cristea, Niculae, Curculescu, Marian, Dincă, Constantin, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Economică Preuniversitară, București, 2008.
7. Dondorici, Florentina, Lica, Elena Emilia, Poamă, Emil, Ionescu, Vasile, Osanu, Octavian, Stoica, Relu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Gimnasium, București, 2008.
8. Stan, Magda, Vornicu, Cristian, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Niculescu ABC, București, 2015.
9. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
10. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
11. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
12. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
13. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
14. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2019.
15. Hitchins, Keith, *Scurtă istorie a României*, Editura Polirom, Iași, 2015.
16. XXX, *Cei mai de seamă domnitori români*, Editura Silvius Libris, Chișinău, 2015.
17. Otu, Petre (coordonator), *100 de bătălii din istoria românilor*, Editura Litera, București, 2021.